

HAMMURABİ KİMDİR? YASALARI NELERDİR?

Hammurabi adı, göze göz, dişe diş gibi yasaları hatırlatır. Hammurabi, Babil İmparatorluğu'nu kurmuş ve adıyla anılan kanunları kaya üzerine yazdırmıştır.

Hammurabi kral olunca ülkeyi imar edip orduyu güçlendirdi

Babil halkı, geçmişte Amoriler olarak bilinen göçebe bir topluluktan ve M.Ö. 3. bin civarında Suriye kıyılarından Babil'e gelip yerleştiler. Kısa sürede güçlenen Amoriler, M.Ö. 1900'lerin sonuna doğru kentin yönetimini ele geçirdi. Hammurabi'nin babası Sin-Muballit, Babil kralıydı ve küçük krallığını geliştirip modernleştirdi. Ancak Babil'in güneyindeki Larsa Krallığı ile girdiği savaşı kaybedince yaşlı ve hasta olduğu gerekçesiyle krallıktan feragat etti. Oğlu Hammurabi, M.Ö. 1792'de tahta çıktı. Hammurabi iç ve dış politikayı çok iyi bilen, kurnaz bir kraldı. Önce kenti çevreleyen surların yüksekliğini artırdı, tapınakları yeniledi ve gösterişli yeni tapınaklar yaparak halkın sevgisini kazandı. Bir yandan ordusunu güçlendirirken diğer yandan babasının savaş yaptığı Larsa kralına dost gibi yaklaştı ve onunla ittifak yaptı. İran kökenli Elamlılar, Mezopotamya'nın orta kısımlarını ele geçirdince Hammurabi, Larsa kralını ikna edip onunla birlikte Elamlılar'a saldırdı ve savaşı kazandı.



Hammurabi'nin büstü (Louvre Müzesi)

Hammurabi küçük krallığını büyütüp Mezopotamya'nın hakimi oldu

Elamlılar'ı yenen Hammurabi, Larsa kralı ile yaptığı ittifakı bozdu ve onun düşmanı olan iki krallıkla anlaşarak Larsa kralına bağlı olan Uruk ve Isin kentlerini ele geçirdi. Ardından son savaşta ittifak yaptığı Nippur ve Lagash'a saldırıp o

krallıkları da ele geçirdi. Hammurabi, babasını yenmiş olan Larsa Krallığı'na saldırıp orayı da ele geçirince asıl hedefi olan Basra Körfezi'ne ulaştı. Hammurabi, güney kısımdaki kentlere saldırmadan önce yaptırdığı barajların kapaklarını kapatıp kentleri susuz bırakarak teslim alırdı. Kent teslim olmazsa baraj kapaklarını açıp kenti sel altında bırakarak kenti ele geçirirdi. Hammurabi güney kentlerini ele geçirirken kuzeydeki Mari ve Yamhad kent yöneticileriyle işbirliği yapmıştı. Güneyi tümüyle ele geçirince kuzey komşularıyla da antlaşmaları bozup onların topraklarını da ele geçirdi. Kuzeyde Diyarbakır'a kadar geldiğini gösteren bir yazılı taş (stel) bulundu. İmparatorluğun her yerine ulaşan yollar yaptı, haberleşme için posta sistemi oluşturdu ve iç düzeni sağlamak için de polis teşkilatı kurdu. Ülkeyi rahat yönetmek için bazıları çok sert ve acımasız olan yasaları hazırladı.

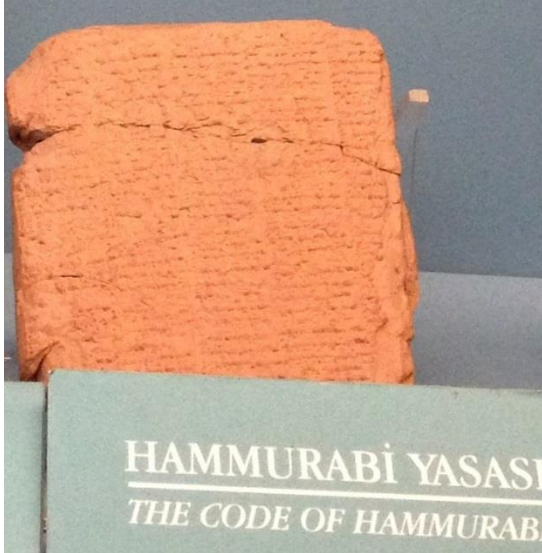


Hammurabi yasalarının yazılı olduğu dikili taşta Hammurabi (ayakta) ve adalet tanrısı Shamash'ın kabartması (Louvre Müzesi)

Hammurabi yasaları diğer ülkelere örnek oluşturdu

Hammurabi yasalarının yaklaşık olarak M.Ö. 1754'te yazıldığı kabul ediliyor. Bu yasalar halk arasında "göze göz, dişe diş" ya da kısasa kısas olarak bilinir ama 282 adet olan Hammurabi yasalarının çoğu pek bilinmez. Mezopotamya'da daha önce yazılmış bazı ferman ve yasalar vardı. Hammurabi, önceki krallarca

verilmiş kararları ve uygulanan yasaları kendi oluşturduğu yasalarla birleştirip tek bir metin oluşturdu. Hammurabi çok sert olan kısasa kısas yöntemini benimsedi. Tevrat'ta yer verilen bazı suçların cezaları, Hammurabi yasaları ile paralellik gösterir. Hammurabi yasaların çoğu sanılanın aksine ceza yasaları değildir. Yasaların bir kısmı kontratlar ve hizmet karşılığında ödenecek ücretlerle ilgilidir. Bazı yasalar aile fertlerinin haklarıyla ilgili olup evlenme, boşanma, miras ve evlat edinme hakkındadır. Yasalarının tümü 2,25 metre yüksekliğinde bir taşa kazınmış ve halk okuyabilsin diye Akad dilinde yazılmıştır. Hammurabi, bu yasaları adalet tanrısı Shamash'ın kendisine verdiğini açıklamış ve taşın üst kısmına, tanrıyı yasaları ona verirken resmettirmiştir. Yasaların yazılı olduğu taş, Babil'i ele geçiren Elamlılar tarafından kendi ülkelerine götürüldü ve 1901'de İran'da bulunup Louvre Müzesi'ne verildi. Yasa maddeleri taş blok dışında kil tabletlere de yazdırılmıştı ve bu tabletlerden biri halen İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir.



Hammurabi yasalarının yazıldığı bir kil tablet (İstanbul Arkeoloji Müzesi)

Hammurabi yasalarından bazı örnekler

Hammurabi'nin ölüm cezası gerektiren bazı yasaları: Suçlama yapan suçlu kanıtlayamazsa öldürülsün, duvarı delip ev soyan öldürülsün, hayvan çalan hayvanın değerinin otuz katını ödesin parası yoksa öldürülsün. Çocuk çalan öldürülsün, yanan evi söndürürken evi soyan öldürülsün, çürük yapılan ev yıkılırsa ve sahibi ölürse evi yapan usta öldürülsün, ev sahibinin oğlu öldüyse evi yapanın oğlu öldürülsün. Kaçak köleyi evinde saklayan öldürülsün, yazılı makbuz veya tanık olmadan başkasının malını satın alan öldürülsün. Esir düşen koca eşine para ve mal bıraktığı halde kadın başka erkeğin evine yerleşirse kadın nehre atılsın. Kadın eve bakmayıp eşini ihmal edip sonra evden kaçmışsa nehre atılsın. Krala komplo yapmak isteyenlerin toplandığı meyhanenin sahibi öldürülsün. **Ölüm cezası gerektirmeyen bazı yasalar:** Göz çıkaranın gözü

çıkarılsın, diş kıranın dişi kırılsın, ameliyatta hastanın ölümüne neden olan doktorun ve hastanın gözünü kör eden doktorun parmakları kesilsin, babasına vuran evladın parmakları kesilsin. **Evlilik ve boşanmayla ilgili yasalar:** Evlenen kadın hastalanıp iş yapamaz olursa erkek onu boşayamaz ama ikinci bir kadın alırsa ilk eşine ömür boyu baksın, hasta kadın baba evine dönmek isterse erkek ona getirdiği başlık parası ve çeyizini geri versin. Kocasını esir düşen kadın evde para ve mal yoksa başka erkeğin evine gidip yerleşirse, ayıplanmasın. Eşi çocuk doğuramayan koca, eşine getirdiği başlık parası ve çeyizi geri verip onu baba evine yollayabilir. Kocasını ihmal edip borca sokan, evi harabeye çeviren kadın boşanmak isterse erkek onu baba evine göndersin ama başlık parası ve çeyizini vermesin. Ancak koca buna razı değilse başka kadınla evlenip ilk eşini evde hizmetçi olarak tutabilir. Kocasından boşanmak isteyen kadın hatasız ise ve kocası ona bakmıyorsa, başlık parasını ve çeyizini alıp baba evine dönebilir.

Hammurabi, Mezopotamya'yı tümüyle ele geçirip Babil İmparatorluğu'nu kurduktan sonra M.Ö. 1750'de öldü. İmparatorluk da kısa sürede parçalandı.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

Tarihte bugün
13 Şubat 1880: Thomas Edison, Edison etkisi denilen olayı keşfedince diyot ve triyot vakum tüpleri yapılabildi